

19. Mai magyar irodalom

Szerző dezs

Egy kortárs magyar lírikus pályaképe

Illyés
Gyula
(1902-1983)

vidéki
származás, gépész apa;
pesten fejezi be kereskedelmi tanulmányait, majd a
forradalmak idején
vöröskatonának áll
hányódás
után 1921-ben Párizsban köt ki,
forradalmárok, proletárok, avantgárd
művészek
között; fogékony, tanul,
költővé érik
szürrealizmus
számára csak a nyelvi kifejezés
lehetőségeinek kitárása, nem
világnézet,
életmód; maradt a valóság
ábrázolásánál;
itthon nem is tudta alkalmazni ezt az
irányzatot
gondolatvilága
egyszerűsödik, közel kerül az
alsó paraszti rétegekhez; realistább,
ábrázolóbb,
hagyományosabb verseszmény
&26-ban
hazatér, Déryvel és
Kassákkal szerkeszti a Dokumentumot, köztisztviselő
&28-túl
nyugatos: Babits, Szabó barátja, kis ideig J.
A.-é is
baloldali
aktivista, de nem tud a munkásmozgalommal azonosulni;
szerinte ostoba és
irreális törekvéseik voltak
30-as
években a parasztság alsó
rétegeiről versel: megfigyel, de belülről
látja
őket; tájvers, életképek,
szociális elégedetlenség,
szürrealista
képtársítások;
elbeszélő költemények: epikus
és lírai részek váltakoznak
30-as
évek
második fele: keserűség,
rezignáció; szerelmi
költészete: visszafogott
szenvedély, természeti képekben
jeleníti meg a nőt
1937: Rend

a romokban köt: színvonalas,
pályája felível; töprengő,
monologizáló,
gondolati költemények
aggódik
a
magyarságért: hatásos
tanulmányok (1933: Pusztulás), eszmék,
népi írók
mozgalmának egyik alapítója, a
parasztságra alapozott reformtörekvései
voltak
magyarságtudat
nála nem külön program, hanem
áthatja egész életét, a
népiesség maga a
magyarság (1938-as naplójegyzetei: Magyarok)
Válasz
(népi írók folyóirata)
munkatárs; Nyugat, majd a jogutód Magyar Csillag
szerkesztője
német
megszállás alatt bujdosik, majd a Nemzeti
Parasztpárt képviselője;
újraindítja
a Választ; lelkes verseket ír
a fordulat
évtől passzív, konfliktusai vannak,
de azért vezéralak;
történelmi drámák,
erkölcsi figyelmeztetés kevés
költeményében;
kulcsfontosságú vers: Egy mondat a
zsarnokságról (50-ben írta, 56-ban
jelent meg), színes, színvonalas kötet:
Kézfogások (’56)
a
továbbiakban újra egyesíteni akarta a
magyarságot, véget akart vetni a
szétszóródásnak
60-as évektől
átalakul költészete; kötetek:
Új
versek (’61), Dőlt vitorla (’65),
Fekete-fehér (’68), Minden lehet (’73),
Különös testamentum (’77)
gyakran
szól a halálról, meditatív,
inkább szürreális, merész,
kiszámíthatatlan
képzettársítások;
tömör, mély,
többrétegű, feszült, drámai
versek, műfaji
változatossággal
népi
és
egyetemes költő; morális alkat, visszafogott,
fegyelmezett, nem kitarulkozó;
világosan fogalmazó, közlő, fogalmi a
stílusa